

የሚያድግ ኢኮኖሚ ነገር ግን የማይታይ የማይዳስስ !

መግቢያ

በአለፉት አስር ዓመታት በጠቅላይ ሚኒስትሩና በፊናንስና በኢኮኖሚ ዕድገት ሚኒስትራቸው ፤ እንዲሁም ደግሞ አገዛዙን በሚደግፉትና በልዩ ዓለም ውስጥ የሚኖሩት ፤ በየፓል ቶክ ውስጥ የሚደነፉት ጀግኖች አገራችን ከዚህ ቀደም ታይቶ የማይታወቅ ዕድገት የሚታይባት አገር እንደሆነችና ህዝቡም በኑሮው እንደተሻሻለ ሲሞሉ ሲገዙቱ ይሰማል። በተለይም ደግሞ አዲስ አበባ እዚህና እዚያ የተተከለው ህንፃና የመጨፈሪያ ቤት የአንድ አገር ኢኮኖሚ ዕድገት ምልክት ሆኖ የሚታያቸውና ይህንን በቪዲዮ በመቅረጽ ሊያሳምኑን የሚሞክሩት ፤ እዚያው በዚያው ደግሞ ሺህ በሺህ የሚቆጠረው ህዝባችን በድህነት ዓለም ውስጥ ዘፍቆ በመኖር የዕለት ምግቡን ከቆሻሻ እየለቀመ እንደሚበል በመካድ ነው። አገር ቤት በየዐመቱ እየተመለሰሱ ከጉብኝት ሲመለሱ ስለአገራችን ሁኔታ ከሚነግሩን እህቶቻችንና ወንድሞቻችን የምንሰማው ግን በስታትስቲክስ ከተደገፈ ማስረጃ ሺህ ጊዜ እንደሚበልጥና ስለሁኔታውም አስከፊነት አንድ የኢኮኖሚ ምሁር ነኝ ባይ ከሚል የበለጠ እየዘረዘሩ የሚነግሩን እንደ ህያው ማስረጃ መሆኑን ማረጋገጥ ይቻላል። የእነዚህ እህቶቻችን አገላለጽ አንድ ፈላስፋ እንዳለው ዐይነት ማስረጃ ነው። ይኸውም ስለአንድ የተመሰቀቀለና የተበላሸ ሁኔታ ብዙ በቲዎሪና በቁጥር በተደገፈ ማስረጃ መግለጽ አያስፈልገውም ፤ ምክንያቱም እራሱ በሁለት ዐይንህ የምታየው ሁኔታ በቂ ማስረጃ ስለሆነ ነው። በማለት የገለጸው ደይነት ሁኔታ ነው። የሚደረገውም ትግል ይህንን የመሰለ የተጨማሪ ሁኔታ ተቀብሎ እጅን አጣጥፎ መቀመጥ ፤ ወይም ደግሞ የለም በዚህ አሳፋሪ ሁኔታ ውስጥ መኖር የለብኝም ብሎ ቆርቶ ተነስቶ ታሪክ በመስራትና ባለመስራት መሀከል የሚደረግ ትግል መሆን አለበት ወይም የለበትም ነው ጥያቄው። ስለዚህም የአገራችንን የኢኮኖሚ ዕድገት በዚህ ዐመት በዚህ መጠን ጨምሯል። አልፎምም እያሉ መግት ውስጥ እምብዛም መግባት የሚያስፈልግ አይደለም። ምክንያቱም ስለአንድ አገር ዕድገት በቁጥር ከተደገፈ ማስረጃ ይልቅ ሁኔታው የበለጠ በቂ ማስረጃ ስለሚሆን ነው። በሌላ ወገን ደግሞ በኢኮኖሚ ዓለም ውስጥ የሚያወናብዱ ብዙ ሁኔታዎች አሉ። የኢትዮጵያን ኢኮኖሚ ብቻ ሳይሆን የብዙ አፍሪቃ አገር ኢኮኖሚዎችም በሚመለከት እነ ዓለም ባንክ ሁሉ ሳይቀሩ የዓለም የፊናንስና ኢኮኖሚ ቀውስ ከመከሰቱ በፊት በዕድገት እንደመነጠቁ ሊያሳምኑን ሞክረው ነበር። ይህ በጥሬ ሀብት ጥያቄና ሽያጭ ላይ የተሰመሰረተ ዕድገት የዓለም ኢኮኖሚ ሲዳከም በዚያው መጠንም ዕድገቱ ወደታች እያለ እንደመጣና ፤ ይህ ዐይነቱ ዕድገት ደግሞ ለምን ኢኮኖሚያዊ ዕድገት ሊባል እንደማይችል በብዙ ማስረጃ በተደገፈ መልስ ተሰጥቶበታል።

ወደ አገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ስንመጣ የኢህአዴግ አገዛዝ ስልጣን ከያዘና የመዋቅር መስተካከያ(Structural Adjustment Program) የነጻ ገበያ ፖሊሲ ተግባራዊ ማድረግ ከጀመረ ወዲህ እየደጋገመ ሊያሳምንን የሞከረውና የሚሞክረው አገራችን በከፍተኛ የኢኮኖሚ ዕድገት ውስጥ እንደምትገኝ ነው። በሌላ ወገን ደግሞ ሰፊው ህዝባችን እየመለሰ የሚጠይቀው ፤ ይኸው ከአስር ዓመት ጀምሮ የሚደሰኩሩልን ኢኮኖሚው አድጓል እያሉ ነው። ለኛ ግን የሚታየን ነገር ዕድገት ሳይሆን ድህነትና ልመና እንዲሁም ደግሞ አዲስ በናጠጡ የዱርዬ ከበርቴዎች₁ እየተገፋፋና በቆሻሻ ቦታዎች እንድንኖር እየተገደደን ነው እያሉ ነው። ስለዚህም ኢኮኖሚ ዕድገት የሚባለው ጥቂቱን ማደለብ ፤ ሰፊውን ህዝብ ደግሞ ማራቆት ነው ወይ ? እያሉ ተገቢ ጥያቄ እያቀረቡ ነው። በመሆኑም ባለን መጠነኛ ዕውቀት ጥያቄዎቻቸውን መመለስ የታሪክ ግዴታችን ሲሆን ፤ በእንደዚህ ዐይነት የገበያ “ኢኮኖሚ ፖሊሲ”₂ አንድ አገር ብሄራዊ ኢኮኖሚዋን መገንባትና ህዝቦቿን ከድህነት ማለቀቅ እንደማትችል ማረጋገጥ ያስፈልጋል። ስለዚህም አገራችን ብሄራዊ ኢኮኖሚ አላት ወይ? የኢኮኖሚ ዕድገትስ ሲባል ምን ማለት ነው የሚሉትን ጥያቄዎች በመጠኑም ቢሆን ዘርዘር አድርገን ለማቅረብ እንሞክር።

ለመሆኑ ኢትዮጵያ ብሄራዊ ኢኮኖሚ አላት ወይ?

በሰባዎቹና በሳጣንያዎቹ ዐመታት የደርግ አገዛዝ እንደዚያ በጦርነት ውስጥ ዘፍቆ በሚገኝበት ወቅት አንድ የምእራብ ጋዜጠኛ የጠየቀው ጥያቄ ለምን ከፍተኛ የዋጋ ግሽበት አይታይም? እንደዚያ ለጦርነት ብዙ ወጪ እየወጣ ለምንስ ኢኮኖሚው አይከሰከስም? የሚል ተገቢ ጥያቄ ነበር ያቀረበው። ያገኘው መልስ ግን አብዛኛው ህዝብ ከእጅ ወደ አፍ

በሆነ ሁኔታ ውስጥ ስለሚኖርና የአንደኛው ኢኮኖሚ ዘርፍ አስከዚህም ድረስ በሌላው ላይ ያማይመካ በመሆኑ አገሪቱ ብሄራዊ ኢኮኖሚ አለት ብሎ መናገር አይቻልም የሚል ነው። ስለዚህም ስለአጠቃላይ የኢኮኖሚ ቀውስ መናገር አይቻልም የሚል ነበር።

ድሮም ሆነ ዛሬ የኢትዮጵያን ህብረተሰብ አወቃቀርና የኢኮኖሚ ሁኔታ የተመለከተ ኢኮኖሚው በካፒታሊስት ውስጣዊ ህግና ሎጂክ ላይ ተመስርቶ የሚንቀሳቀስ ሳይሆን፣ አብዛኛው ህዝብ ዘመናዊ ከሚባለው የኢኮኖሚ መስክ ተነጥሎ የሚኖር ነው። ስለዚህም ስለኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ዕድገትም ሆነ ቀውስ በምናወራበት ጊዜ የኢኮኖሚውን ቀውስም ሆነ ዕድገት ከካፒታሊስት የኢኮኖሚ ዕድገት ሁኔታ ጋር ማወዳደር አንቻልም። በሌላ ወገን ግን የካፒታሊስትን ኢኮኖሚ እንደመመዘኛ (Bench Mark) አድርገን በመውሰድ የኢትዮጵያንም ሆነ የብዙ አፍሪቃ አገር ኢኮኖሚዎችን አጣቃላይ ዕድገት ማሳየት እንደሚቻል ወይም ደግሞ እንደማይቻል ትንተና መስጠት ይቻላል። በሌላ ወገን ግን የግዴታ በካፒታሊስት ሎጂክ ላይ ብቻ የተመሰረተ ኢኮኖሚ ብቻ ነው ዕውነተኛ ዕድገትን ሊያመጣና የጠቅላላውን ህዝብ ኑሮ ሊያሻሽል የሚችለው ብሎ ይህንን እንደተፈጥሮ ህግ አድርጎ መውሰድ አይቻልም። በሌላ መልክም የአንድ አገር ኢኮኖሚ ሊያድግ እንደሚችል በሌሎች አገሮች ታይቷል።

ወደ አገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ስንመጣ ከደርግ ጊዜው ይልቅ በተለያዩ መስመሮች የአገራችን ኢኮኖሚ ከግሎባል ኢኮኖሚ ጋር እየተሳሰረ እንዲመጣ በመደረጉ የአብዛኛው ህብረተሰብ ክፍል የኑሮ ሁኔታ በዚህ መልክ እንዲደነገግ ሊሆን ችሏል። 1ኛ) በታሪካችን ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ በሁለት ዓለም አቀፋዊ አህጉራዊ ድረጅቶች ድንጋጌ የመዋቅር ፖሊሲን መቀበልና ልቅ የገበያን ኢኮኖሚ ተግባራዊ ማድረግ ከግሎባል ኢኮኖሚ ጋር ሊያስተሳስረን በቅቷል። በዚህም መሰረት አገዛዙና ህዝባችን በራሳቸው ህይወትና ምን ዐይነት ኢኮኖሚ ተግባራዊ ማድረግ አለብን ብለው ሊደነገጉ እንዳይችሉ ተደርገዋል። 2ኛ) ከዚህ ጋር ተያይዞ የውስጥን የማቴሪያልም ሆነ የሰው ኃይል ከማንቀሳቀስ ይልቅ የውጭ “ዕርዳታ” ተገን በማድረግ ትዕዛዝ ተቀባይ መሆን አገዛዙም ሆነ ህዝባችን አቅመ ቢስ እንዲሆኑ አድርጓቸዋል። ከአምስት መቶ በላይ የሚጠጉ “ዕርዳታ ሰጪ” ነን የሚሉ ደርጅቶች በዋና ከተማይቱ ላይ ቢሮአቸውን ከፍተው መንቀሳቀስ በኢኮኖሚው ላይ በተለይም በምግብ ዋጋና በቤት ኪራይ ላይ ከፍተኛ ጭነት ሊያስከትሉ ችለዋል። 3ኛ) የነጻ ገበያ ፖሊሲ ተግባራዊ መሆን ደግሞ የተወሰነ የህብረተሰብን ክፍል በማደለቡ በህብረተሰብአችን ውስጥ ልዩ የፍጆታ አጠቃቀም ክስተት ሊፈጠር ችሏል። በዚህም ምክንያት ይህ አዲስ ደልቦ የወጣ የህብረተሰብ ክፍል ተጨማሪ ፍጆታውን ሊያሟላ የሚችለው ከውጭ በውድ ዕቃዎችን እያሰገባ ነው። ይህም ማለት በህብረተሰብአችን ውስጥ በአውሮፓ እንኳን የማይታይና ያልተለመደ የፍጆታ አጠቃቀምና ድህነት እዚያው በዚያው እየተጋፋ እንዲኖሩ ተደርጓል። 4ኛ) አዲስ የፍጆታ አጠቃቀም በመለመዱና በዕርዳታ ስም ምን ምን ነገር ውስጣቸው እንዳሉ የማይታወቁ የምግብ ዐይነቶች በገፍ በአገራችን በመግባታቸው ፣ ከዚህ ቀደም በተወሰነው የህብረተሰብ አካባቢ ብቻ ይታዩ የነበሩ የበሽታ ዐይነቶችና ሌሎች አዳዲስ የበሽታ ዐይነቶች በመስፋፋት ህዝባችን የዚህ ዐይነቱ የግሎባል ኢኮኖሚ ስለባ ሊሆን በቅቷል። 5ኛ) ለምግብ የሚሆኑ ሰብሎችን ማብቀያ የሚሆኑ ቦታዎች የውጭ ገንዘብ ለመቃረም ሲባል ምርታማ ወዳልሆኑና ለኢኮኖሚ ዕድገትም ድጋፍ ወደ ማይሆኑ የአበባ ተከላና ሌሎች አትክልቶች ላይ በመረባረብ የአገራችን ኢኮኖሚ የግዴታ በውጭ ገበያ ላይ ጥገኛ እንዲሆን ተደርጓል። የአበባን ተከላ ለማስፋፋት ከባንክ ለአምራቾች በብድር መልክ የተሰጠው ገንዘብ ፣ ይህ ምጣኔ ሀብት ለሌሎች ምርታማ ወደሆኑ የምርት ክንውኖች ላይ እንዳይውል አግዶታል። ሕይወት ከዚህም በላይ ከምንገዜውም በበለጠ ሁኔታ የቡና ተከላና ገበያን በማስፋፋት አገራችን ከግሎባል ኢኮኖሚ ጋር ዝቅተኛ ምርትን በማምረት የበለጠ እንደትተሳሰርና የዓለም ገበያ ወደ ታችና ወደ ላይ በሚልበት ጊዜ በኢኮኖሚው ላይ አዎንታዊም ሆነ አሉታዊ ጭነት እንዲያርፍበት ተደርጓል። ከዚህ ባሻገር በውጭ ኩባንያዎች አማካይነት ለመኪና ነዳጅ የሚያገለግሉ ሰብሎችን ለመትከል የተሰጠው መሪትና ለምግብ የሚያገለግለው ማሳ ለዚህ እንዲውል መደረጉ የአገራችን ኢኮኖሚ በግሎባል ኢኮኖሚ ተዋንያን መዳፍ ስር እንዲወድቅና ዕድሉ በዚህ እንዲወሰን እየተደረገ ለመሆኑ የአገራችን ተጨባጭ የኢኮኖሚ ሁኔታ ያረጋግጣል። 6ኛ) ከኢትዮጵያ ውጭ የሚኖሩ ወላጆቻቸውን ለመርዳት ሲሉ ወደ አገርቤት የሚያስገቡት ዶላር የተወሰነውን የህብረተሰብ ክፍል ጥገኛ በማድረግ የነረቸውን ሁኔታ በየጊዜው በሚለከው ገንዘብ እንዲወሰን ተደርጓል። ይሁንና ግን የአገራችን በግሎባል ተዋንያን ስር መውደቅና ገበያውንም ልቅ ማድረግ ወይም ደግሞ በእነ ዓለም አቀፍ የገንዘብ ድርጅት የሚደነገግን ፖሊሲ ተግባራዊ ማድረግ ወደ አንድ ወጥ ብሄራዊ ኢኮኖሚ እንድታመራ ሊያደርጋት አልቻለም። ይህ ዐይነቱ ተቀጥያነት ፣ የዓለም አቀፍ ድርጅቶችን ምክር ተቀብሎ የሞነተሪ ፖሊሲ ተግባራዊ ማድረግ በአንድ በኩል ወደ ውስጥ ወደ ተወሰነ አቅጣጫ በቴክኖሎጂና በዕውነተኛ ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ ላይ ያልተመሰረተ “የሀብት ክምችት” እንዲዳብር

ሲያደርግ ፣ በሌላ ወገን ደግሞ የኢትዮጵያ ገበሬ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ በዝቅተኛ ደሞዝ ተቀጥሮ በመሰራት በዓለም አቀፍ ላይ የሚካሄደውን የሀብት ክምች አጋዥ እንዲሆን ሲደረግ በዚያው መጠንም የሰፊው ህዝብ ድህነት ጥልቀትን እየያዘ ሊመጣ ችሏል።

ይህ ሁሉ ዓለም አቀፋዊ ኢኮኖሚ ግፊትና ጣልቃ ጉብነት እየተካሄደና ፣ በካፒታሊዝም ሎጂክ ላይ የተመሰረተ የሞኔቴሪ ፖሊሲ ተግባራዊ እየሆነ አሁንም ቢሆን አገራችን ለምን አንድ ወጥ ወደ ሆነ ብሄራዊ ኢኮኖሚ ለምን ለማምራት አልቻለችም? ስለብሄራዊ ኢኮኖሚ ስናወራ በጭንቅላታችን ውስጥ መያዝ ያለብን መሰረታዊ ጉዳዮች አሉ። 1ኛ) ሀብረተሰብአዊና የቴክኖሎጂ የስራ ክፍፍል መኖር አለበት። 2ኛ) በተለያዩ መስኮች ዘንድ የስራ ክፍፍል መኖርና መተሳሰር የግዴታ የውስጥ ገበያ እንዲዳብር ያደርጋል። በሌላ አነጋገር በሰፊ ቴክኖሎጂ ላይ የተመሰረተ የስራ ክፍፍልና ሰፊ ገበያ መኖር ተደጋጋሪዎች ናቸው። 3ኛ) በባንክ ወይም በክሬዲት መስክና በተቀረው የኢኮኖሚ መስክ መሀከል መተሳሰር ሲፈጠር ፣ የገንዘብ መሸከርከርም ይፈጥናል። ገንዘብ ለፍጆታ የሚያገለግል ብቻ መሆኑ ቀርቶ ወደ መዋዕለ-ነዋይነት መለወጥ አለበት። 4ኛ) ብሄራዊ ኢኮኖሚ መኖር ውድድር(Competition) ዋናው አንቀሳቃሽ ኃይል እንደመሆኑ መጠን በተለያዩ መስክ የተሰማሩ ከበርቴዎች ምርትን በጥራትና በተመጣጣኝ ዋጋ ለማምረት ሲሉ የግዴታ አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን እንዲተክሉ ይገደዳሉ። ይህ ሁኔታ የግዴታ አዳዲስ የመዋዕለ-ነዋይ መስኮችን መስፋፋትና ጥልቀት ማግኘት ሲያስከትል ፣ ጠቅላላው ኢኮኖሚ ቀስ በቀስ እያለ ውስጣዊ-ኃይል እያገኘ እንዲመጣ ይገደዳል። 5ኛ) የቴክኖሎጂዎች መስፋፋትና ጥልቀት ማግኘት ደግሞ የውስጥ ገበያን ከማስፋፋትና ከማዳበር አልፎ ካፒታል ፣ የሰው ኃይልና የጥሪ ሀብት ወደ አንድ አቅጣጫ ብቻ መፍሰሳቸውን አቁመው ወደ ሌሎች ቦታዎችም መሰማራት ይጀምራሉ። ስለሆነም ከዚህ ጋራ ተያይዘው ልዩ ልዩ ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴዎችና የከተማ ግንባታዎችና መንደሮች ስርዓት ባለው መልክ በመቆርቆርና በመዳበር ዕውነተኛ ሀብረተሰብአዊ ሀብት መፍጠር ሲቻል ሀብረተሰቡ ወደ መተሳሰር ያመራል። 6ኛ) ለዚህ ዐይነቱ ብሄራዊ ኢኮኖሚ ግንባታና ሀብረተሰብአዊ መተሳሰር በምርምር ፣ በሳይንስና በቴክኖሎጂ ላይ የተደገፈ ሁሉ-ገብ ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ ማካሄድ ያስፈልጋል። ምክንያቱም ተጨማሪ ምርትና(Value added)ዕውነተኛ ሀብረተሰብአዊ ሀብት(Capital accumulation) ሊመረትና ሊዳብር የሚችለው በዚህ አማካይነት ብቻ ነው። አንድ ሀብረተሰብ ከእጅ ወደ አፍ በሚካሄድ ኢኮኖሚና እዚህና እዚያ ካለ ዕቅድ በሚንቀሳቀስ የኢኮኖሚ ዘርፍ እየተመራና እንዲሁም ደግሞ ወደ ውጭ የእርሻም ሆነ ሌሎች የጥሪ ሀብቶችን ሳይፈበረኩ የሚልካቸው ከሆነ ስለ ዕውነተኛ የኢኮኖሚ ዕድገት ወይም ደግሞ ስለ ብሄራዊ ኢኮኖሚ ማውራት በፍጹም አይቻልም።

በተለይም የውጭ ንግድን በሚመለከትና አስከፊውን ድረስ የገዢ መደቦቻችንና አማካሪዎቻቸው የሙጥኝ ብለው የያዙት ፈሊጥ ፣ ኢትዮጵያ ወደ ውጭ የእርሻንና ሌሎች የጥሪ ሀብቶችን እያግበሰበሰች ብትልክ በምታገኘው የውጭ ምንዛሪ ኢኮኖሚዋን ማሳደግ ይቻላል በሚል ዕምነት የፖለቲካ ኢኮኖሚንና የታሪክን ሂደት ግምት ውስጥ ካለስገባ ስሌት በመነሳት ነው። ስለ አንድ አገር ዕውነተኛ ኢኮኖሚያዊ ዕድገት ከአስራ አምስተኛው ክፍለ-ዘመን ጀምሮ በአውሮፓ ምድር የተካሄደ ሲሆን ፣ የእርሻ ምርትንም ሆነ ሌላ የጥሪ ሀብትን በጥሪ መልኩ ወደ ውጭ የሚልኩ አገሮች መጥፎን ንግድ(Bad Trade) እንደማካሄድ መቆጠሩ ብቻ ሳይሆን ፣ በጥሪ ሀብት ምርት ላይ የሚሰማሩትም ሆነ ጠቅላላው ህዝብ በምንም ዐይነት ወደ ብልጽግና ማምራት እንደማይችሉና ብሄራዊ ኢኮኖሚ ማሳደግ እንዳማይችሉ ነው የተደረሰበት። ከሴራ ፣ አስከ ሚሴልደን ፣ ከዊሊያም ፔቴ አስከ ፍሪድሮቭ ሊስትና ካርል ማርክስ እንዲሁም ደግሞ ቩምፔተር ድረስ ያሉት ታላላቅ የኢኮኖሚክስና የሀብረተሰብ ሳይንስ ምሁሮች የሚያረጋግጡት ለአንድ አገር ኢኮኖሚ ዕድገት የጥሪ ሀብት ሳይሆን ዋናው መሰረቱ ፣ በሳይንስ ላይ የተመሰረተ ቴክኖሎጂያዊ እንቅስቃሴ ሲሆን ፣ ወደ ውጭ የሚላከው ምርት የግዴታ በፋብሪካ አገር ውስጥ ተፈብርኮና ታሽጎ የተላከ እንደሆነ ብቻ በዕርግጥም ዕውነተኛ ሀብትን ማዳበር ይቻላል። የጥሪ ሀብትንም በየጊዜው በሚፈጠሩ አዳዲስ ቴክኖሎጂዎች በስነ-ስርዓት መጠቀም ይቻላል። በጥሪ ሀብት ብቻ አንድ አገር የምታደግ ቢሆን ኑሮ እነ ናይጄሪያና ቪኔዙዌላ ኢኮኖሚያቸው ከፍተኛ ዕምርታን ባሳዩ ነበር። ወደ አገራችን ስንመጣ የምንገነዘበው ያልተስተካከለ የንግድ ልውውጥ(Unequal Exchange)-ያልተስተካከሰ ልውውጥ የሚባለው ስንድን የፋብሪካ ምርት ስመግዛት ብዙ የጥሪ ሀብት ማምረት ወይም መሸጥ ያስፈስጋል ወይም ደግሞ ብዙ ሰዓት መስራት ያስፈልጋል ከሚለው የኢኮኖሚ ስስተሳሰብ የመነጨ ነው- ሙጥኝ አድርጎ በመያዝ ድህነት የባሰ ጥልቀት እንዲኖረው ማድረግ የፖለቲካን ኢኮኖሚንና የታሪክንና የሀብረተሰብ ዕድገትን ለመገንዘብ ካለመቻል የተነሳ ነው። ከአንድ ዐመት ጀምሮ የሚወራለት የኮሞዩቲ ገበያ ፣ በተለይም ደግሞ ስሊጥናን ፕራሚዩም ቡናን ወደ ውጭ ልኮ መወዳደር እንችላለን ፣ ከዚህም

ተነስተን የገበሬውን ኑሮ እናሻሻለን የሚለው መፈክር ፣ የኢትዮጵያ ህዝብ ብሄራዊ ኢኮኖሚ ለመገንባት እንዳይችል የሚደረግ የረቀቀ ሴራ ነው ብንል ስህተት አይሆንም። በተጨማሪም ለገበሬው የኮምፒዩተር ኮርስ እየሰጡ የገበያውን ሂደት እንዲከታተል ማድረግ ይቻላል ፣ በዚህም ይሰለጥናል ማለት የአዲሶቹ የዎል ስትሪት ልጆች ቅዠት ብቻ ነው። በመጀመሪያ ጎጆ ቤት አየኖረ ፣ ኩራዝ አያበራና ንጹህ ውሀንና እንዲሁም ህክምናና ማግኘት ያልቻለ ህዝብ በሌጥቶጥ አማካይነት የዓለምን የገበያ እንቅስቃሴ መከታተል ይችላል ማለት ከፍተኛ ውዥንብር መንዛትና የድህነቱን ዘመን እንደማራዘም የሚቆጠር ነው። ደግሞ ለሌጥቶጥ ወይም ለኮምፒዩተር መግዢያ በቂ ገንዘብ ማስፈለግ ብቻ ሳይሆን መሳሪያዎችን ለማካሄድ በቂ የኃይል ስርጭት ያስፈልጋል። ያም ሆነ ይህ ከዚህ ዐይነቱ የጥሬ ሀብት ምርትና ንግድ ተጠቃሚ ሊሆኑ የሚችሉት ፣ ትላልቅ የውስጥ ነጋዴዎችና መንግስት ሲሆኑ ፣ ወደ ውጭ ደግሞ የዓለምን የኮምዲቲ ገበያ የሚቆጣጠሩት ትላልቅ ኩባንያዎች ብቻ ናቸው። በተለይም የቡና ገበያ በዓለም ኢኮኖሚ ሂደት ላይ ጥገኛ ስለሆነና ብዙ አቅራቢ አገሮችም ስለሚወዳደሩና ገበያውም ከፍና ዝቅ ስለሚል ፣ ዋጋው ዝቅ በሚልበት ጊዜ የግዴታ የገበሬዎችም ገቢ ዝቅ እንዲል ይደረጋል። ከዚህ ስንሳ በኮምዲቲ ገበያ ወይም “በተመጣጣጭ ንግድ”(Fair Trade) አማካይነት የሰፊውን የኢትዮጵያ ገበሬ ኑሮ አሻሽላለሁ ማለት ውቅያኖስን በጭልፋ እየጨለፍኩ ድርቅ አደርገዋለሁ እንደማለት የሚቆጠር አነጋገር ነው። በተለይም አሁን በተስፋፋ “ተመጣጣኝ ንግድ” ወይም “የተስተካከለ ንግድ” የብዙ የሶስተኛው ዓለም አገር ገበሬዎች ለአውሮፓና ለአሜሪካ ህዝብ ፣ በተለይም ለከፍተኛው የሀብረተሰብ ክፍል ጥራት ያለው የአርሻ ምርት እንዲያመርቱ እየተደረገ ነው። ከስድሳ በመቶ በላይ የሚሆነው ለአውሮፓና ለአሜሪካ ከበርቴ የሚቀርበው የአርጋኒክ ምርት የሚመረተው በላቲን አሜሪካና በአፍሪቃ ነው። ይሁንና ከዚህ ተመጣጣኝ ንግድ ገበሬዎቹ መጠነኛ ጥቅም ቢያገኙም ከባርነት ስራቸው ግን ሊለቀቁና የተሻለ ኑሮ ሊመሰረቱና ጠቅላላው ኢኮኖሚ ደግሞ በቴክኖሎጂ ላይ እንዲመሰረት ሊያደርገው አልቻለም። አይችልምም።

ወደ አገራችን ተመልሰን መሰረታዊ የቴክኖሎጂን ጥያቄ ስንመረመር የኢህአዴግ አገዛዝ የተሳሳተ የሞኑቴሪ ፖሊሲ ተግባራዊ ከማድረጉም በላይ አገራችን ዕውነተኛ የኢንዱስትሪ ኢኮኖሚ ማካሄድ እንዳትችል ብዙ እንቅፋት ተክሎባታል። 1ኛ) የተተከሉት ኢንዱስትሪዎች በሙሉ ከውጭ እንዳሉ የመጡ ሲሆን ፣ ኢብዛኛዎቹ ለዕድገት የሚያመቹ አይደሉም። 2ኛ) እንደ ቢሬና ኮካኮላ የመሳሰሉት ፋብሪካዎች በጥሬ ሀብት ከውጭ በሚመጣ የሚመኩ ናቸው። በሌላ አነጋገር ወደ ውስጥ አገር ቤት ውስጥ ለሚመረቱ ምርቶች እንደገበያ የሚያገለግሉ አይደሉም። በዚህም ምክንያት ለጥሬ ሀብት ማስመጫ እንደገና የውጭ ምንዛሪ እንዲወጣ ይደረጋል። 3ኛ) በልቅ የነጻ ገበያ ፖሊሲ መሰረት ከትናንሽ ፣ ማዕከላዊና ትላልቅ ኢንዱስትሪዎች ይልቅ የአገልግሎት መስኩ በከፍተኛ ደረጃ እየተስፋፋ የመጣ ነው። የባንክ ፣ የደህንነት ኩባንያና ስፍር ቁጥር የሌለው የንግድ ክንውን ተስፋፍቷል። የአገልግሎት መስኩ እስከዚህም ከኢንዱስትሪው ጋር በደንብ የተሳሰረ አይደለም። በተጨማሪም ፣ የሁለተኛ ዕቃ(Second Hand) በመስፋፋቱ አገሪቱ የአረጁ ልብሶች ፣ ማቀዝቀዣዎች ልዩ ልዩ የኤሌክትሮኒክ ዕቃዎችና ካውያዎች እንዲሁም የውሀ ማሞቂያ መሳሪያዎች ገበያ በመሆን አውሮፓ ውስጥ ሪሳይክል ሊደረግ የማይችል ወይም የማይፈልግ አገራችን ውስጥ እንዲራገፍ ተደርጓል። 4ኛ) የአርሻ መስኩ ለኢንዱስትሪዎች የጥሬ ሀብት አቅራቢ ሊሆን አልቻለም ፣ ወይም ደግሞ ግኑኝነቱ በጣም የላለ ነው ማለት ነው። 5ኛ) የአገሪቱ መጠነኛ ኢንዱስትሪዎች የውድድር ዓለም ውስጥ ነው ያለው እየተባለ ለውጭ ዕቃዎች ስለተጋለጡ ሊያደጉ አልቻሉም ፣ ወይም ደግሞ እንዲዳከሙ ተደርገዋል። 6ኛ) የኢህአዴግ የኢኮኖሚ ፖሊሲ የአገር ውስጥን መለስተኛ ከበርቴዎች በምርት ሂደት ውስጥ እንዲሳተፉ የሚገፋፋ ሳይሆን እንዲያውም የሚጋፋና በራሱም ካድሬዎች የተቋቋሙት በሰብስብ ባስባቡ እንዲነጠቁ የሚያደርግ ነው። 7ኛ) ኢህአዴግ እዚያው በዚያው ነጋዴ ፣ ከበርቴና ተጋፊ እንዲሁም መንግስት እንደመሆኑ መጠን በአገሪቱ ውስጥ ጤናማ ውድድር ማድረግ በፍጹም አይቻልም። ይህም ማለት በአገዛዙ አማካይነት በአገራችን ውስጥ የዘረፋና ድህነትን የሚያስፋፋ እንዲሁም ደግሞ ለውጭ ኃይሎች ካለምንም መከላከል የሚያስወርር የኢኮኖሚ ክንውን እየተካሄደ ነው ማለት ነው። ይህ ሁኔታ አምብሮጊዮ ሎሬንዜቲ የተባለው የአስራራተኛው ክፍለ-ዘመን ጣሊያናዊ የሬናሳንስ ምሁር መጥፎ መንግስትና ጥሩ መንግስት(Allegory of Good and Bad Government) በሚለውና በቴያትር መልክ ባቀረበው ትዕይንቱ ፣ መጥፎ መንግስት በዘራፊነት ፣ ሴትን አስገድዶ በመድፈር ፣ አገርን በማፍረስና በግድያ የሚገለጽ ሲሆን ፣ ጥሩ መንግስት ደግሞ ቆንጆ ህንፃዎችን በመሰራት ፣ የሚያማምሩ ሱቆች እንዲከፈቱና ንግድ እንዲዳብርና በዚህም መሰረት ጠቅላላው ሀብረተሰብ በደስታ ዓለም ውስጥ እንዲኖር የሚያደርግ ነው የሚለውን ዐይነት የሚገልጽ ነው በኢህአዴግ መንግስት በአገራችን ምድር ተግባራዊ ሲሆን የከረመውና አሁንም የሚካሄደው። በዚህም ምክንያት ወጣቱ ፈጣሪ ከመሆን ይልቅ እንዳንዱ ወደ

ብልግና ኢንዱስትሪ ውስጥ ሲሰማራና ጨካኝነት ቃሚ እንዲሆን ሲፈረድበት ፣ ዕድል ያገኘው ደግሞ በዚህም በዚያም ብሎ አገሩን ለቆ እንዲሰደድ እየተደረገ ነው። በተበለሽ የኢኮኖሚ ፖሊሲ የተነሳም ክትፎ ቤቶች ጨካኝ መነገድ ያዋጣል እየተባለ ወደ ጨካኝ መቃሚያነት ቦታዎች እየተለወጡ ነው። በዚህ መልክ ደግሞ ህብረተሰብአዊ ሀብት የሚፈጠር ሳይሆን ፣ የሰው ተፈጥሮአዊ ዕውቀትና ሀብት እንዲፈርስ በማድረግ ጠቅላላው ህዝብ አቅሙ-ቢስ እንዲሆን ተደርጓል። ከዚህ በተረፈ ካለብዙ ጥናት እዚህና እዚያ የሚተክሉት ኢንዱስትሪዎች የአካባቢን ስታንደርድ ያልጠበቁ በመሆናቸው በአካባቢና በሰው ጤንነት ላይ ከፍተኛ መዛባትና መቃወስ እያስከተሉ ነው።

ስለኢኮኖሚ ዕድገት ስናወራ የግዴታ የአንድ አገር ኢኮኖሚ በካፒታሊስታዊ ሎጂክ ላይ መመርኮዝ የለበትም። በተለይም እንደኛ ያሉ የተዘረከረከ ኢኮኖሚ ያላቸው አገሮች የግዴታ በመንግስት የተደገፈ የኢኮኖሚ ፖሊሲ ያሰፈገገባቸዋል። በዚህም ምክንያት በታሪክ ውስጥ በመጀመሪያው ወቅት የብዙ አገር ኢኮኖሚዎች በመንግስት የዕውቅ ፖሊሲ መልክ ነው ሊይዙና ቀስ በቀስ ሊፍታቱ የቻሉት። ሌሎች አስተሳሰቦች ወደ ጎን ትተን ፣ የጀርመን ናዚዎች በሰላሳኛው ክፍለ ዘመን የሸርሳይል ማዕቀብና ክፍያ የተጣለባቸውን ከቁጥር ውስጥ ሳያስገቡ በ13 የግዛት ዘመናቸው ብዙ ከተማዎችንና ኢንዱስትሪዎችን እንዲሁም ትላልቅ መንገዶችን ሰርተዋል። በጊዜው የሂትለር አገዛዝ ከዓለም የገንዘብ ገበያ ላይ ብድር ማግኘት አይችልም ነበር። በአንፃሩ ግን ጀርመን በመጀመሪያው የዓለም ጦርነት ለደረገችው ጥፋት ካሳ መክፈል ነበረባት። በተጨማሪም ራሽያ በኋላ ደግሞ የሶቭየት ህብረት የአንደኛ ዓለም ጦርነት ያደረሰባትን ግፍና ኢኮኖሚያዊ መከሰከስ ተቋቁማ ሰፊ ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ በማካሄድ ባጭር ጊዜ ውስጥ የቴክኖሎጂ ምጥቀት ልታሳይና አቶም ቦንብን ለትሰራ ችላለች። እዚህ ላይ እነዚህ ሁለት አጥፊ ኃይሎች በህዝቦቻቸው ላይ ያደረሱትን ግፍ ሳንዘነጋ ፣ በኢኮኖሚ ፖሊሲ በኩል ከዚህ አልፎ ሊሄዱ የሚችሉ አልነበሩም። በሌላ አነጋገር ከኢኮኖሚ ዕድገትም ሆነ አገራቸውን ትልቅ እናደርጋለን ከሚለው አስተሳሰብ አኳያ ሁለቱም አምባገነን ኃይሎች ከብዙ የአፍሪቃ መሪዎች ይሻላሉ ብል አልሳሳትም። ይህ ማለት ግን ግፋቸው ይደገፋል ማለት ሳይሆን እኛ ጥቁርነት በድርጅትና አገርን በመገንባት ያለን ኃይል ከቁጥር ሊገባ አይችልም ለማለት ብቻ ነው። አሁንም ለማስመር ከሰብአዊነት አንፃር በህዝብ ላይ ያደረጉት ድርጊት በፍጹም ተቀባይነት የለውም።

ከዚህ ስነጥንት አደገ እየተባለ ብዙ የሚለፈፍበት የአገራችን ኢኮኖሚ መሰረታዊ የፖለቲካ ህግን ያልተከተለ ብቻ ሳይሆን ፣ በተጨማሪም በቀላሉ ልንወጣው የማንችለው ማህበረሰብአዊና የአካባቢ ቀውስ ውስጥ የከተተን ነው። ይህ የኢኮኖሚ ዕድገት የሚባለው የቁጥር መጨመር ወይም የዐይነት ለውጥ መሆኑን ተቀባይነት ካገኘው ስሌት ዐመታዊ የአገር ውስጥ ምርትና አገልግሎት አንፃር ጠጋ ብለን እንመርምር።

የምርት በቁጥር መጨመር ወይስ ዐይነተኛ የኢኮኖሚ ዕድገት!

የኒዎ-ሊበራል ኢኮኖሚስቶች የበላይነትን ከተቀዳጁና በየትምህርት ቤቱ ይህንን መሰረት ያደረገ ትምህርት በመሰጠቱ ስለ ኢኮኖሚ ዕድገት የተዛባ አስተሳሰብ እንዲሰፋፋ ተደርጓል። አብዛኛውን ጊዜ ስለኢኮኖሚ ዕድገት ሲወራም ተማሪዎች የአንድ አገር ኢኮኖሚ ዕድገት ከምርትና ከአገልግሎት በቁጥር ከመጨመር በስተቀር አልፎ እንዳያስቡ በመደረጋቸው በኢኮኖሚ ዘርፎች መሀከል ሊኖር የሚችለውን መተሳሰር ጠጋ ብለው እንዳያዩ ተጋርደዋል። በተጨማሪም ከ16ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ እያደገ የመጣው የብሄራዊ ኢኮኖሚ በተወሰነ ቦታና ሰዓት ብቻ የሚለካ መሆኑ ቀርቶ የተወሰኑ ኢንስቲትዩሽናዊ ቅድመ-ሁኔታዎች ከተሟሉ ሰፊ ባለ መልክ የሚካሄድና ባለው ውስጠ-ኃይል ሰፊ ያለ ቦታን የሚያዳርሱና የጊዜን አጠቃቀም ጉዳይ በቁጥር ወስጥ የሚያስገባ መሆኑ ግልጽ በሆነ መልክ አይቀርብም። ስለዚህም ተራ የኢኮኖሚ ዕድገት አስተሳሰብ ብዙ ሰዎችን እያሳተ ነው። በተጨማሪም በሬናሳንስ ዕውቀት የሰለጠኑ ኢኮኖሚስቶች ኢኮኖሚ ዕድገትን ለኢኮኖሚ ዕድገት ብቻ ብለው ግምት ውስጥ ያስገቡ ሳይሆን ፣ ዋናው የኢኮኖሚ ዕድገት ፍልስፍናዊ አስተሳሰብ የሰውን ልጅ ሚና የሚያስቀድምና የመፍጠር ኃይሉንም ከፍ በማድረግ ማቴሪያዊ ሁኔታዎችን ከመንፈስ ተሀድሶና ደስታ ጋራ በማዋሃድ በመተሳሰብ እንዲኖር የሚያድረግ ነው። ይህንን እየተቃረነ የወጣው የኒዎ-ሊበራል ኢኮኖሚክ ፍልስፍና ግን የሰው ልጅ በአፈጣጠሩ ስግብግብና የራሱን ጥቅም አሳዳጅና አስቀዳሚ(Utilitarian Thinking) ነው እያለ በማስተማሩ ምርትን በቁጥር መጨመር እንደዋናው መሰረተ ሃሳብ አድርጎ በማቅረብ የብዙ ሰዎች አስተሳሰብ እንዲዛነፍ አድርጓል። ይሁንና ግን የትምህርት

ቤት ኢኮኖሚክስን የምርትና አገልግሎት ስሌት እየዘረዘርን ስንመለከት ደግሞ ከራሱ መሰረታዊ አስተሳሰቦችን ማውጣት አንችላለን።

በአጭሩ ስለኢኮኖሚ ዕድገት ወይም በቁጥር መጨመር ስናወራ ፣ በአንድ አገር ውስጥ የሚካሄድ ኢኮኖሚያዊ የምርትና የአገልግሎት ክንውን ካለፈው ዐመት ጋር ሲወዳደር መብለጡን የሚያመለክት ነው። ለምሳሌ $U_1 > U_0$ ሀ በአንድ አገር ውስጥ የሚመረተውን ጠቅላላ ምርት የሚያሳይ ስሆን ፣ በዚህ የኢኮኖሚ ዕድገት ጊዜ ውስጥ የህዝብም ቁጥር በዚያው መጠን ካደገ ኢኮኖሚው አላደገም ማለት ነው። ከዚህ ጭንቀት ለመውጣት የኢኮኖሚው ዕድገት በመቶ ሲለካ ይህን ያህል ማደጉን ግምት ውስጥ ከማስገባት ይልቅ ስለኢኮኖሚ ዕድገት የተሻለ ስዕል የሚሰጠን ፣ በአንድ አገር ውስጥ የሚኖር ዜጋ ራሱን ለማስተዳደር ወይም ለማሸነፍ ሲል በነፍስ ወከፍ የሚያገኘው ዐመታዊ ገቢ ከፍተኛ ግምት ውስጥ የገባ እንደሆነ ነው። የአንድ ሰው ዐመታዊ የነፍስ ወከፍ ደግሞ ሊገመት የሚችለው ኢኮኖሚው ይህን ያህል በቁጥር ጨምሯል ስለተባለ ሳይሆን የየግለሰቡ ምርታማነት (productivity) ግምት ውስጥ የገባ እንደሆነ ነው። የምርት ዕድገት ምርታማነት ደግሞ በቴክኖሎጂ ዐይነትና በሰው ዕውቀት የሚለካ ነው። በሌላ አነጋገር ስለ ኢኮኖሚ ዕድገት ስናወራ ከቴክኖሎጂ ዕድገት አጠቃቀምና በምርት ክንውን ውስጥ የሚሳተፍ ግለሰብ በተወሰነ ሰዐት ውስጥ በራሱ ወከፍ ሲለካ ይህንን ያህል ማመረት ይችላል ከተባለ ዕውነትም ኢኮኖሚው በቁጥር ብቻ ሳይሆን በጥራትም አድጓል ማለት ይቻላል።

ለምሳሌ በአንድ አገር ውስጥ የሚመረተውን አጠቃላይ ምርትና በኢኮኖሚው ውስጥ የሚሳተፉትን የኢኮኖሚ ኤጀንትስ ስንመለከት ፣ በአንድ በኩል ገንዘባቸውን በምርት ክንውን ውስጥ የሚያፈሱ አሉ ፣ በሌላ ወገን ደግሞ በፋብሪካ ውስጥና በእርሻ መስክ ውስጥ ተቀጥረው የሚሰሩ አሉ። ይህ ዐይነቱ ኢኮኖሚያዊ ክንዋኔ ከውጭ የሚመጣውንና በምርት ክንውን ውስጥ የሚገባውን ከቁጥር ውስጥ የሚያሰገባ አይደለም። ስለዚህም በአንድ የተዘጋ ኢኮኖሚ ውስጥ የሚመረት ምርት በዚያው መጠንም በአምራቹ ተግዝቶ ለጥቅም የሚውል መሆን አለበት። እንደሚታወቀው ማንኛው ገንዘብ ያለው ከበርቱ በኢኮኖሚ ውስጥ የሚሳተፈው የሚያመርተውን ገበያ ላይ አውቶ ለመሸጥና ትርፍ ማግኘት የቻለ እንደሆነ ነው። የትርፍ መጠን ደግሞ የቱን ያህል ለመስፋፋትና አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን ገዝቶ በምርት ክንውን ውስጥ እንዲካፈልና እንዲወዳደር ይረዳል ማለት ነው። በሌላ አነጋገር ፣ የምርት ክንውን ተከታታይነት እንዲኖረውና ዕድገትም እንዲያሳይ ከተፈለገ የግዴታ በየጊዜው ጥራት ወዳለው ቴክኖሎጂ መሸጋገር ያስፈልጋል። ለዚህ ደግሞ በዚያው በአገር ውስጥ የተሻለን ቴክኖሎጂ ሊያቀርቡ የሚችሉ ሌሎች ከበርቱዎች መኖር አለባቸው። ለፍጆታ የሚውልን ምርት በሚያመርቱ ከበርቱዎችና መሳሪያዎችን እየሰሩ በሚያቀርቡ መሀከል የጠበቀ ግንኙነት መኖር አለበት ማለት ነው። በሌላ ወገን ደግሞ በፋብሪካ ውስጥ ተቀጥሮ የሚሰራው ሰራተኛ ራሱ ያመረተውን ምርት ገዝቶ ሊጠቀም እንዲችል ከሰራ ጉልበቱ ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ተጨባጭ ደሞዝ (Real Income) ማግኘት አለበት ማለት ነው። በዚህ መልክ የሚንቀሳቀስ ኢኮኖሚ በአምስት መሰረታዊ ሃሳቦች የሚደገፍ ነው። 1ኛ) በዐመት የሚያድገው የህዝብ ቁጥር ፣ 2ኛ) በጠቅላላው ኢኮኖሚው ውስጥ የሚፈጠረው የሀብት ክምችት (Physical Capital Accumulation) 3ኛ) የመዋዕለ-ነዋይ እንቅስቃሴ ፣ ከዚህ ጋር የሚጓዝ የቴክኖሎጂ ምጥቀት ለኢኮኖሚው ዕድገት ወሳኝ ሚናን ይጫወታል ማለት ነው። 4ኛ) በሀብታማነት ውስጥ ያለው የዕውቀት ዐይነትና የህዝቡ የፈጠራ ችሎታ ፣ 5ኛ) ለኢኮኖሚ ዕድገት የሚያመቹ ዲሞክራሲያዊ ኢንስቲትዩሽኖች መኖር ለአንድ አገር ኢኮኖሚያዊ ዕድገት ወሳኝ ሚናን ይጫወታል ማለት ነው። እነዚህ መሰረተ ጉዳዮች ወይም ቅድመ-ሁኔታዎች በሌሎች አገር ስለኢኮኖሚ ዕድገት ማውራት በፍጹም አይቻልም። ምክንያቱም የጠቅላላው የአንድ አገር ህዝብ ዐመታዊ ገቢ ሊወሰን የሚችለው ሰፋ ያለ መዋዕለ-ነዋይ ሲካሄድ ብቻ ነው። ሰፋ ያለ የመዋዕለ-ነዋይ እንቅስቃሴ ከተካሄደ ደግሞ የሰራ መስኮች ይከፈታሉ ማለት ነው። ከሰራ መስክ መከፈት ጋር የሰራተኛው የወር ወይም የዐመት ገቢ እያደገ ሲሄድ የመግዛትና የመቆጠብ ኃይሉም ይጨምራል ማለት ነው። ይህ አጠቃላይ ስዕል በጠቅላላው በኢኮኖሚው ውስጥ የሚሳተፉትን ኃይሎችና መስኮች እንዲተሳሰሩና እንዲደጋገፉ ያደርጋቸዋል። ከዚህ ስንሳ በትምህርት ቤት በዩሮፎሎማ መልክ የሚሰጠውን የኢኮኖሚ አድገት ትምህርት ዘርዘር ብለን ስንመረምረው እንዲያው የምርት የቁጥር መጨመር ጉዳይ ብቻ ሳይሆን የዐይነት ወይም የጥራት ለውጥም እንዳለ መገንዘብ ይቻላል ማለት ነው።

እንደሚታወቀው የአንድ አገር ኢኮኖሚ በፋብሪካ ፣ በእርሻና በአገልግሎት መስክ በደሞዝ ተቀጥረው በሚሰሩትንና በአሰሪዎች ብቻ የሚወሰን ሳይሆን ፣ መንግስት በአንድ በኩል ከህዝብ በሚያገኘው ቀረጥ ገቢ ያገኛል። በዚህም በሰራተኛውና በአሰሪው ኪስ ውስጥ የሚቀረውን ገንዘብ ይወስናል። በሌላ ወገን ደግሞ በሚያገኘው ገቢ ራሱ ጠያቂ በመሆንና

በተለያዩ ህዝብን በሚጠቅሙ የአገልግሎት መስጫ መስኮች ላይ ኢንቪስት በማድረግ በጠቅላላው የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ላይ ወሳኝ ሚናን ይጫወታል። በተጨማሪም የአንድ አገር ኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ከውጭ አጋር ባለው ግንኙነት ይወሰናል። የማምረቻ መሳሪያዎች፣ በግማሽ መልክ የተፈበረኩ የጥሬ ሀብቶችና የፍጆታ ዕቃዎች በመግባት ለኢኮኖሚው ልዩ ገጽታ ይሰጡታል። ይሁንና ግን እነዚህ ከውጭ የሚመጡ የጥሬ ሀብቶችና የማምረቻ መሳሪያዎች አገር ውስጥ እንደተመረቱ ተደርገው መታየት የለባቸውም። ይህ ከሆነ የኢኮኖሚው ዕድገት ሌላ መልክ ይይዛል ማለት ነው።

በትምህርት ቤት ውስጥ የሚሰጠውን የኢኮኖሚ ዕድገት ስሌት በደንብ ግንዛቤ ውስጥ ለማስገባትና አንድ ምርት በድጋሚ ስሌት ውስጥ እንዳይገባ በአንድ በኩል ከውጭ እንደ ጥሬ ሀብት የገባውንና በምርት ሂደት ውስጥ የተሳተፈውን መቀነስ ሲያስፈልግ፣ በሌላ ወገን ደግሞ እዚያው አገር ውስጥ የሚመረተውን ምርት ደረጃ በደረጃ የመጨረሻውን ምርት ወይም ተጨማሪ(Value added) ምርት ብቻ በማሰላት በቁጥር የሚለካውን የዕድገት ሁኔታ መወሰን ይችላል። ለምሳሌ አንድ ዳቦ ጋጋሪ ተጨማሪ ምርት ማምረቱን ለማሰላት የግዴታ የገዛውን ዱቄትና እርሾ መቀነስ ሲችል ተጨማሪ ምርቱን ማሰላት ይችላል ማለት ነው። ተደራራቢ ስሌት እንዳይኖር የግዴታ በየኢኮኖሚ ክንውን ውስጥ ከውጭ የመጡቱን መቀነስ ለጠቅላላው ኢኮኖሚ ማደግና አለማደግ አጠቃላይ ስዕል ሊሰጠን ይችላል ማለት ነው።

ይሁንና ግን በኒዎ-ሊበራሊዝም የተደረሰበት የኢኮኖሚ ዕድገት አለካክ በአንድ የኢኮኖሚ ውስጠ-ኃይል(Dynamism) ውስጥ ያለን መሰረታዊ ጉዳይ ጠጋ ብለን እንዳናይና እንዳንመረምር ሊጋርደን ይችላል። ለምሳሌ በብዙ የአፍሪቃ አገሮች፣ አገራችንንም ጨምሮ ከቁጥር ውስጥ የማይገባና ብዙም ደንታ የማይሰጠው ጥበባዊ የከተማና የመንደሮች አገንባብ አለ። በሌላ አነጋገር የከተማዎችና የመንደሮች አመሰራረትና አገንባብ ከኢኮኖሚ ዕድገት ተነጥሎ ሊታይ በፍጹም አይችልም። ከዚህም በላይ ንጹህ ውሀን በየቤቱ በቧንቧ ማቅረብና በየጊዜው ጥራቱ መጠበቅን መከታተል፣ ለመቀቀያና ለመብራት የሚውል የኃይል ማመንጫ ጉዳይ፣ የመጸዳጃና የካናል ስይስተም፣ እነዚህ ሁሉ ከኢኮኖሚ ዕድገት ተነጥለው ሊታዩ የሚችሉ አይደሉም። ምክንያቱም አንድ ህዝብ የሚኖረው ሆዱን ለመሙላት ብቻ ስላልሆነ ሰሜቱን የሚያድሱትና ሰው መሆኑን የሚያረጋግጡለት የተዘጋጁለትና ራሱም ለማዘጋጀት የቻለ እንደሆነ ነው። ስለዚህም በኢኮኖሚ ዕድገት ውስጥ ሌሎች ተጨማሪ ነገሮችም መካተት አለባቸው ማለት ነው። ከዚህ በተጨማሪ ስትራቴጂክ የሚባሉና በኢኮኖሚ ዕድገት ስሌት ውስጥ የማይታሰቡ አሉ። ለምሳሌ እንደ አሳት አደጋ ማጥፊያ መሳሪያዎችና መኪናዎች፣ የተፈጥሮ አደጋ ሲደርስ ቶሎ ብሎ ህዝብን ለማዳን የሚያስችል መሳሪያዎች ወይም የቴክኒካል ዕርዳታዎች... ወዘተ. እነዚህ ሁሉ በኢኮኖሚ ግንባታና ዕድገት ውስጥ መካተት ያለባቸው ናቸው። ከዚህ ውጭ ሀብታሙን እንደ ሀብታሙን የሚይዙትና ራሱንም እንዲያወቅ የሚያደርጉት የተያተር፣ የሙዜየምና ሌሎች ይህንን የመሳሰሉና የሰፊውን ህዝብ መንፈስ የሚያደሱ ከኢኮኖሚው ዕድገትና ግንባታ ጋር ተያይዘው መሄድ ያለባቸው ነው። ከዚህ ሰፊና ግን ደግሞ አጠር ባለ መልክ በቀረበው በመነሳት ነው የኢህአዴግን የአሰር በመቶ የኢኮኖሚ ዕድገት መገምገም ያለብን። በተያያዘም የኒዎ-ሊበራሊዝምን አፍርሽና በንጹህ የፍጆታ አጠቃቀም ላይ የተመሰረትን የኢኮኖሚ ዕድገት ምንነት መረዳት የሚቻለው።

ከዚህ ስንሳ በኢህአዴግ የአሰራዘጠኝ የግዛት ዘመን አገራቱን አንድ አርምጃ ወደ ፊት የሚያራምዱ ምን ህል ስትራቴጂክ ኢንቪስትሜንቶች ተካሄዱ? በተለያዩ የኢኮኖሚ ዘርፎች ዘንድስ የቱን ያህል ግንኙነት ተፈጠረ? የሰራ ክፍፍሉስ የቱን ያህል ሊዳብር ቻለ? ለስንት ሚሊዮን ህዝብ የሚሆን የሰራ መስክስ ተከፈተ? ስንት መንደሮችና ከተማዎችስ ተተቆረቆሩ? ተገነቡ? ባጭሩ ህዝባችን ከልመናና ከድህነት እንዲሁም ከተደጋጋሚ ረሀብ የሚያለቅቁትና ኩራተኛ ዜጋ የማያደርጉት ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴዎች አስራ ዘጠኝ ዐመታት ተካሄደዋል ወይ? ባለን የዜግነት ኃላፊነትና እንደማንኛውም ማቴሪያዊና መፈንሳዊ ፍላጎት እንዳለው የሰው ልጅ ሁሉ ለክቡር ጠቅላይ ሚኒስትራችንና ለክቡር ፕሬዚዳንታችን የምናቀርብለቸው ጥያቄዎች፣ እነዚህ ከላይ የተዘረዘሩትን መሰረታዊ የኢኮኖሚ ተቋሞችን አሟልታችኋል ወይ? ብለን የምንጠይቃቸው። በየዐመቱ በቁጠር ኢኮኖሚው በዚህ መጠን አድጓል ከማለት ባሻገር፣ በዐይናችን የምናየው፣ በእጃችን የምንዳስሰውና የምንቀምሰውና የምንልሰው ብቻ ሳይሆን፣ ስናይም የምንደሰትበትን የኢኮኖሚ ዕድገት አሳይታችኋል ወይ? ብለን ነው የምንጠየቅቻው። በአጭሩ የአናንተ በቁጥር የሚለካ ዕድገት ታሪክ ሊያሰራ የሚችል ነው ወይ? ለብሄራዊ ኢኮኖሚ መሰረት የጣለና ተከታዩ ትውልድ ደግሞ በሱ ላይ ተመርኩዞ የሚሻሻለውን እያሻሻለና እያረመ

ለመገንባት የሚያስችለው መሰረት ጥላችሁልናል ወይ? ብለን ነው በክብር የምንጠይቃቸው። ካለበለዚያ የምታወቁልን ሁሉ ነገር በቅዠት ዓለም ውስጥ እንድንኖር የሚደርገንና ብንን ስንል ለካን ቃዥተን ነበር ፤ በውን የምናየው ግና ልመናና ድህነት ፤ ቆሻሻና ግማት ፤ አቅድ የሌለው የኢኮኖሚ እንቅስቃሴና ውርወር እንደሆነ ነው የምናየው እያለን ራሳችንን ይዘን እንጮሃለን። እናንተ የኢኮኖሚ ዕድገት የምትሉን በጥቂት ሰዎች ጭንቅለት ውስጥ የሚብላለውን ፤ ጥቂት ሰዎችን ያደለበና አገርን የሚያዘርፍና የሚያፈራርስ ከሆነ ስለኢኮኖሚ ዕድገት አይደለም የምታወቁልን። ከእናንተና ከጥቂት በአየር ላይ የሚንሳፈሩ የሚመሰሉ ሰዎች የማያልፍ የኢኮኖሚ ዕድገት መሰረት የሌለው ብቻ ሳይሆን ዛሬ እንደምናየው ፤ የዓለም ህዝብ ሆይ ህዝባችን ተርቧልና ድረስልን ከሚያሰብል የማያልፍና አሳፋሪ የኢኮኖሚ ዕድገት ስሌት ነው የምታወቁልን ነው የምንለችሁ። አሁንም ፈለሳፋው እንዳለው ተጨባጭ ሁኔታ ምንድነው የሚነግርህ? ጥሩ ወይስ መጥፎ ነገር ! የኢክስፐርቶችም ኢክስፐርትነትም የሚረጋገጠው በኢኮኖሚትሪክስ በተሰለ የኢኮኖሚ ዕድገት ሳይሆን በግለሰቦች ሆነ በአንድ ህዝብ ላይ የሚታየው የኑሮ ሁኔታ ምን እንደሚመስል ግንዛቤ ውስጥ የገባ እንደሆነ ነው።

በአሁዝ ጅሚገለጸውን ኢኮኖሚ ዕድገት ለመረዳት ከተራ ሎጂክ አንጻር ተነስተን ሁኔታውን እንመርምር። ክቡር ፕሬዚደንታችን በፓርላሜንት የመክፈቻ ንግግራቸው ላይ የውስጥና የውጭ ችግር ተደቅኖብንም ኢኮኖሚያችንን ማሳደግ ችለናል ብለዋል። ችግር ያሉትን ግን አላብራሩም። ይሁንና ግን እኛ የምናውቀው የአገር ቤት ውስጥ ችግር በምንዛሪ አጥረት የተነሳ ከውጭ ለፋብሪካ የሚሆኑ የጥሬ ሀብት ማስገባት እንዳልተቻለና በዚህም ምክንያት ብዙ ፋብሪካዎች ስራቸውን እንዳቀዘቀዙ ሲነገር ተስምቷል። በተጨማሪም ሲሚንቶ ከመወደዱ የተነሳ ወይም ደግሞ እንደልብ ስለ ማይገኝ ብዙ ህንፃዎች ተጀምረው ቆመው እንደቀሩ ይነገራል። ይህ ማለት በፋብሪካዎችና በተወሰነው የአገልግሎት መስክ ዘንድ የምርት ክንውን በከፍተኛ ደረጃ መቀዝቀዝ ይታያል። ይህ ማለትም ኢኮኖሚው አንድ ችግር ውስጥ ይገኛል ማለት ነው። ከዚህም ስንነሳና ከምርት ክንውን መቀዝቀዝ ጋር የገቢንም ሁኔታና መቀነስ ስናካትት እንደሚወራው ኢኮኖሚው አድጓል ብለው መሪዎቻችን ሊያስምኑን አይችሉም። ወደ አርሻ መስኩም ስንሄድ የዝናብ አጥረት እንዳለና በዚህም ምክንያት የምርቱ ሁኔታ አስተማማኝ እንዳልሆነ ይነገራል። በተጨማሪም በመሬት ጥበትና ወደ ኋላ በቀረ ቴክኖሎጂ ምክንያት የገበሬው የማረስ ኃይልና የመሬቱ ምርታማነት በየዐመቱ እየቀነሰ እንደሚመጣ መገንዘብ ይቻላል። ምናልባት ተስፋፋ የሚባሉ የቡናና የአበባ ተክላ ፤ እንዲሁም ደግሞ ለመኪና ነዳጅ የሚገለግሉ አትክልቶች ጎላ ብለው የሚታዩና በስሌት ውስጥ የሚገቡ ከሆነ ጠቅላላውን የቁጥር ዕድገት ከፍ ሊደርጉት ይችላሉ። የአልግሎት መስኩንም ስንመለከት ፤ በተለይም ተግጦጭ የሚገኘውን የሆቴልና ትላልቅ ህንፃዎች ስራ ቁጥር ውስጥ ስናስገባ ምናልባትም የኢኮኖሚውን ዕድገት ሊተኩሰው ይችላል ማለት ነው። ይህ ማለት ግን ከፊዚካል ኢኮኖሚ ስሌት አንጻርና ላይ ከገልጽኩት ሁኔታ ስንነሳ ኢኮኖሚው አድጓል የሚያሰብል አንድም ማረጋገጫ የለም። በሌላ ወገን አንዳንድ ኢህአዴግን የሚደግፉ ኢኮኖሚስቶች ሊያሳምኑን የሚሞክሩት የዋጋ ግሽበት መኖር የኢኮኖሚው ዕድገት ነጽባራቅ ነው የሚለው በሳይንስ የሚረጋገጥ አይደለም። እንደዚህ ዐይነቱ ሁኔታ በስድሳዎች ዐመታት በብዙ የካፒታሊስት አገር ኢኮኖሚዎች ዕድገት ጋር ተያይዞ የጥሬ ሀብት ጥያቄና ክሬዲት ያደገበት ዘመን በወድድር ምክንያት የተነሳ የማምረቻ ዋጋ ሲጨምር(Cost-push) የግዴታ አጠቃላይ የዋጋ ግሽብትም ሊታይ ችሏል። ይህንን የመሰለውን ውስጠ-ኃይሉ ከፍተኛ የሆነውን ጅካፒታሊስት ኢኮኖሚ ዕድገትና የዋጋ ግሽበት ሁኔታ ከኢትዮጵያ ሁኔታ ጋር በፍጹም ማወዳደር አይቻልም። ሁለቱም ኢኮኖሚዎች በተለያዩ ህግ የሚተዳደሩ ናቸው።

ያም ሆነ ይህ ፤ አጠቃላይ የአገሪቱ ስዕል የሚሰጠን ማስረጃ ኢኮኖሚው በዚህ መጠን አድጓል እያልን እንድንዘናና የሚያደርገን አይደለም። 1ኛ) ፕሮፌሰር ኃይለማርያም በሳምንታዊው የሰኞ ጽሁፉ ላይ በጣም ጥሩ አድርጎ ባቀረበው መሰረት ፤ እንደ ጅማ ባሉ ሀኪም ቤቶች አስፈላጊው የህክምና መሳሪያዎች አለመኖራቸው ብቻ ሳይሆን የሆስፒታሉ መቆሽሽ አጅግ የሚዘገንና የሚያሳፍር ሁኔታ ውስጥ እንዳለን የሚያረጋግጥ ነው። 2ኛ) እዚህ አገር ያደገችና በቀንጅና ወድድር ያሸነፈችው ሳራ በቅርቡ ኢ.ሊ.ባ.ር ትምህርት ቤት ለማሰራት ሄዳ አካባቢውንና የህዝቡን ሁኔታ እንዲሁም ደግሞ የሆስፒታሉን ሁኔታ መቆሽሽ አይታ ስታልቅስ የተነሳቸውንን ቪዲዮ የተመለከተ ሰው አገራችን በምን ዐይነት ሁኔታ ውስጥ እንዳለች መሪዎቻንና ስታትስቲክስ ከሚሰጡን የተሻለ ስዕል ማግኘት እንችላለን። አሁን በቅርብ ማስትራቷን እዚህ አውሮፓ ለመሰራት የመጣጭና ብዙ ዐመታት ገጠር ውስጥ የሰራች ኢትዮጵያዊት እንዳጫወተችን ከሆነ ፤ በአዲስ አበባና በተቀረው የክፍለ ሀገር ከተሞችና እንዲሁም ገጠሮች መሀከል በሚኖረው ህዝብ ዘንድ ያለው አስተሳሰብና የአኗኗር ሁኔታ የሰማይና የመሬትን ያህል ርቀት እንዳለ ነው። በሌላ አነጋገር

አብዛኛው የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ አዲስ አበባና አካባቢው የሚካሄድ ነው ማለት ነው። 3ኛ) ህጻናትና ወጣቶች የሚማሩበትን ትምህርት ቤት ለተመለከተ ሰው ፣ በማደስ ችግር ወይም ትምህርተ ቤቶቹ አቅድ ባለው መልክ ባለመሰራታቸው የተነሳ እንደፈራረሱና የህጻናቱንም የልብስ ሁኔታ ለተመለከተ ስለ ኢኮኖሚ አድጓል አላደገም አያልን የሚያጨቃጭቀን ምክንያት የለም። 4ኛ) በንጽህና ጉድለት ፣ ተጨናንቆ በመኖርና በቂ መጻዳጃ ባለመኖርና ንጹህ ውሃ ባለማግኘትና ከሰውነት ኃይል ጋር ተደምሮ በቅርቡ ብዙ ሰዎች በኮሌራ በሽታ እንደሞቱ ይታወቃል። ከዚህ ጋር ተያይዞ በአንዳንድ ከተማዎች የተሰቦ በሽታና የጆር ደግፍ በሽታ መስፋፋትና ፣ ለሞት መዳረግ የአገራችን ኢኮኖሚ በምን ሁኔታና አገዛዙም እነዚህን መሰረታዊ ጥያቄዎችና ፍላጎቶች ማሟላት እንዳልቻለ ነው የሚያረጋግጥልን። 4ኛ) በየሀኪም ቤቶች የሀኪሞች ፣ የነርቶችና የድሬሰሮች አጥረት የተነሳ በቁጥር አየጨመረ የመጣውን ታማሚ ህዝብ ለማከም የማይቻልበት ሁኔታ ተደርጏል። በተጨማሪም እንደ ጅማ ባሉ ከተማዎች አንድም የጆሮ ሀኪም የለም። 5ኛ) ስለ አንድ አገር የኢኮኖሚ ዕድገት ስናወራ ላይ እንዳልኩት በቆንጆ መልክና በሰነ-ሰርዓት የተሰሩ ከተማዎችን ግምት ውስጥ ማስገባት እንዳለበን ጠቁሜያለሁ። የዛሬይቱን ኢትዮጵያ የከተማና የመንደሮች ሁኔታ ለተመለከተ ግን የማዕከላኛው ዘመን ህዝብ ከሚኖርበት ሁኔታ ዝቅ ብሎ የሚገኝ የተበላሸ ሰዕል ነው የምናየው። ከዚህ ስንሳ ስለ ኢኮኖሚ ዕድገት ሳይሆን ስሎ መቆርቆዝና ስለ ኋላት ጉዞ ነው ማውራት ያለብን።

ኢኮኖሚያዊ ዕድገት ወይስ ህብረተሰብአዊ ዕድገት!

ከላይ በመጠኑም ቢሆን ለማብራራት እንደሞከርኩት አብዛኛውን ጊዜ ኢኮኖሚ ዕድገት ከጥበባዊ ባህርይው ተለይቶ ስለሚሰለ በብዙ የሶስተኛው ዓለም አገሮች ውስጥ ትልቅ መወናበድ ይታያል። ጥቂት ከዓለም አቀፋዊ የፊናንስ አሊጋርኪ ጋር በጥቅም የተሳሳሩ የሶስተኛው ዓለም አገር ኤሊት ነን ባዮችና የኒዎ-ሊበራል ኢኮኖሚስቶች በሚያደርጉት ማወናበድ ፣ በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረ የሰው ልጅ ወደ ባርነት ከተለወጠ ዘመናት አልፏል። በቀላሉ ሊሰራቸውና ኑሮውን ሊያሻሽል የሚችልባቸው ነገሮች ሁሉ ተዘግተውበታል። የአንድ አገር ሀብት በጥቂት ሰዎች ቁጥጥር ስር በመዋል እንዲባክንና በሚሊያርድ የሚቆጠሩ ህዝቦች ማግኘት ያለባቸውን ነገሮች እንዳያገኙ ተደርገዋል። በተለይም በላሬው አሰራ አምስት ዐመት በመዋዕለ-ነዋይና በግሎባላይዜሽን ስም ዓለም አቀፋዊ ዘረፋ እየተካሄደ ነው። በጥሬ ሀብት ዘረፋነት የተነሳ ብዙ የአፍሪቃ አገሮች ወደ በረሀነትና ወደ መበላሸት አያመሩ ነው። በከፍተኛ ቴክኖሎጂ የጽዳት ዘመቻ አስከልተካሄደ ድረስ ብዙ የጥሬ ሀብት ቦታዎች ወደ መርዛማነት እየተለወጡ ነው። ይህ ሁኔታ አገራችንንም ወደ ፊት የሚመለከት ጉዳይ ነው። ደንታ የሌለው የዛሬው ዐይነት የአገራችን አገዛዝና ጭንቅላታቸው የተሰለቡ ኤሊት ነን ባዮች አገሪቱን ለውጭ ኢንቨስተሮች እየለኩ በመስጠት ህዝቦቿን መኖሪያ አያሳጡ ነው። ዶላርና አይሮ ሲያዩ ዐይናቸው የሚቀለ መሪዎችና ኤሊቶች አገራችን አፍርታ ከሀገናት አስከሽ ሽማግሌ ፣ ከሴት አስከውንድ ድረስ ወደፊት ፍዳውን የሚያይበት አገር እየሆነች ነው። ይህ ሁሉ የሚካሄደው በዚህ በፈረደበት የኢኮኖሚ ዕድገት ስም ነው። ይህንን የኒዎ-ሊበራሎችን መሪዎቻቸውን አገር የማጥፋት ህልም ግን መሰበር እጅግ አስፈላጊ ነው።

ይህን ማድረግ የሚቻለው እኛ ራሳችንም ከተሳሳተ የኒዎ-ሊበራል ወይም የነጻ የገበያ ኢኮኖሚ አስተሳሰብ ስንለቀቅና ስለህብረተሰብ ዕድገት ያለን አስተሳሰብ ግልጽ የሆነ እንደሆነና፣ በሬናስንስ የኢኮኖሚ ቲዎሪ ላይ የተደገፈ ምሁራዊ እንቅስቃሴ ያደርግን እንደሆነ ብቻ ነው። የሰው ልጅን የመፍጠር ችሎታ ቀዳሚ ቦታ የሰጠንና በዕውነተኛ ፍልስፍና የተመራን እንደሆነ ከአንድ ነገር በመቶ የሚቆጠሩ ነገሮች ማምረት እንችላለን። ይሁንና ግን ዛሬ በዓለም አቀፍ የተስፋፋው የኒዎ-ሊበራል ኢኮኖሚ አስተሳሰብ ምሁራንና ሰፊውን በሚሊዮን የሚቆጠር ህዝብ እያራራቀው መጥቷል። በኒዎ-ሊበራል ወይም በፖዚቲቭ ሳይንስ የሰለጠነው እኔን የመሳሰለው ምሁር ለህዝባችን ትክክለኛውን የሰልጣኔ ፈልግ ከማሳየት ይልቅ በራሱ ዓለም ውስጥ እየኖረ በተጨማሪም ለጽረ-ዕድገት አስተዋጽኦ አያደረገ ነው። ስለዚህም በህብረተሰብና በኢኮኖሚ ዕድገት ላይ የጠራ አመለካከት አስከላለን ድረስ እኛም ከኢህአዴግ የተሻለ ስራ አንሰራም ማለት ነው። እኛም የእነ ዓለም ባንክና እነ የዓለም የገንዘብ ድርጅት ከሚሰጡን መመሪያ አናልፍም ማለት ነው። ቢያንስ አምስት መቶ ዐመት የተካሄደው የኢኮኖሚ ዕድገትን ህብረተሰብን የመመስረት ትግል የሚያረጋግጠው ፣ በአንድ ህብረተሰብ ውስጥ ሁል ጊዜ ተጻራሪ ኃይሎች ይኖራሉ ማለት ነው። በዛሬው እጅግ በተወናበደው የዓለም ሁኔታ ደግሞ ትግሉ እጅግ አከራካሪና አስመራሪ ይሆናል። እኛን የመሳሰሉ ደካማ አገሮችን ባለንበት ለማስቀረትና ባርያ እንድንሆን ለማድረግ የውጭ ኃይሎች በአሸበረቁና በተወሳሰቡ ነገር ግን ችግርን በማይፈቱ ሞዴሎች

አያታለሉንና ጥቂት የውስጥ አርበኞችን ተገን በማድረግ ወደ ፊት የገፋ ትግል ያደርጋሉ። ህዝብም ዕውነተኛ የሰልጣን ብርሃን እንዳይፈናጠቅበት ያደርጋሉ። ማንነቱን እንዳያውቅና በራሱ ላይ ዕምነት እንዳይሰጥበት ሴራ የለም። በሳይንስ ስም በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠርን እንደኔ ያለውን ኤሊት ነን ባይ በማወናወድ አንድ አጋር ታሪክ እንዳይሰራ ያደርጋሉ። እነ ዶክተር ሄለኔና በኮሚዲቲ ገበያው አዳራሽ ውስጥ ከምጥይተር ፊት ለፊት ተቀምጠው ቁልጭ ቁልጭ የሚሉትና ሰማያዊ ዩኒፎርም ለብሰው አዚህና አዚያ የሚራወጡት አዲስ ወጣት ነጋዴዎች በዚህ የኢምፕራሪያል ወይም ፖዘቲቭ ሳይንስ የተወናበዱ አዲስ ነጋዴዎችና የሰልጣኔ ጠንቆች ናቸው።

ስለሆነም ኢኮኖሚ ዕድገት ምን ማለት ነው? አንድ ህብረተሰብ ጤናማ በሆነ መልክ እንዴት ነው የሚገነባው? በህብረተሰብና በኢኮኖሚ ዕድገት መሀከል የሚኖረው ውስጣዊ ግንኙነት ምንድን ነው? አያልን አየመለለንን መጠየቅና ለችግራችንም መፍትሄ መስጠት አለብን። በመሆኑም ግለሰቦች በአንድ ህብረተሰብ ውስጥ ስለሚኖራቸው ሚና ፣ በዕውቀት ላይ የተመሰረተ የኢኮኖሚና የህብረተሰብ ዕድገት(Knowledge Based Economic Development) ምን ማለት ነው? ምንስ ይመስላል? ብለን መጠየቅ አለብን። ይህንን ስናደርግ በቀላሉ መልስ አናገኛለን ማለት ነው። ስለዚህም ስለኢኮኖሚ ዕድገት ስናወራ በመጀመሪያ ደረጃ ከቀላልና ከመሰረታዊ ነገሮች መነሳት አለብን። 1ኛ) የሰው ልጅ ማሰብና መስራት እንዲችል በመጀመሪያ በበቂው መመገብ አለበት። ለመኪና ማንቀሳቀሻ ከሌሎች ነገሮች ባሻገር ነዳጅ እንደሚያስፈልገውና ሌሎች ማሸኛም ካለ ኃይል መንቀሳቀስ እንደማይችሉ ሁሉ ፣ የሰው ልጅም ኃይል ሊያገኝ የሚችለው በበቂው ብቻ ሳይሆን ጥራት ያለውም ምግብ የተመገበ እንደሆነ ብቻ ነው። በማሰብና ጥሩ ምግብ በመመገብ መሀከል ግንኙነት እንዳለ የታወቀ ነው። ከዚህ ጋር ተያይዞ ንጹህ ውሀ ማግኘት አጅግ አስፈላጊ ነው። 2ኛ) ለሰው ልጅ ከምግብ ባሻገርም መጠለያ ያስፈልገዋል። መጠለያ ሲባል ጎጆ ቤት አይደለም ወይም ሳር ቤት አይደለም። ለማንኛውም ዜጋ ከጊዜ ወደ ጊዜ አየተሻሻለ የሚሰራ መጠለያ ወይም ቤት ያስፈልገዋል። በአንድ ጎጆ ውስጥ አስር ሰው ተጨናንቆ የሚኖር ከሆነ ይህ ዓይነቱ ኑሮ ከሲኦል አይሻልም። የሰው ልጅ የበለጠ ማሰብና ሊፈጥር የሚችለው የቤት አስራሩንም የለወጠ እንደሆነና ተደለድሎ መኖር የቻለ እንደሆነ ነው። ይህንን ስንመለከት በብዙ የኢትዮጵያ ገጠሮች አዲስ አበባንም አካቶ ብዙ ሰው በአንድ ክፍል አየተጨናነቀ እንዲኖር ተደርጓል። በተለይም በዚህ ዐይነት ሁኔታ ህፃናት ጤናማ ዕድገት ሊኖራቸው አይችልም። 3ኛ) ለአንድ ህብረተሰብ ከሁኔታው ጋር ሊጓዝ የሚችል የኃይል ማመንጨጫ በየጊዜው መፍጠርና ማስፋፋት ያስፈልጋል። ካለ ኃይል መቀቀል አይቻልም። ካለ ኃይል ማታ መብራት ማግኘትና በተለይም ወጣቱ ሊያጠና አይችልም። በተጨማሪም መብራት የሰውን ልጅ ከአደጋ የሚከላከል ነው። በአገዛዙ የተሳሳተ የዕድገት ፖሊሲ የተነሳ አሁንም የአገራችን ህዝብ ይህንን መሰረታዊ ፍላጎት እንዳያገኝ ተደርጓል። ቴክኖሎጂ በተስፋፋብ በዛሬው ዓለም ኃይልን ከጸሀይና ከነፋስ እንዲሁም እንደገና በጥቅም ላይ ከሚውሉ የጥሬ ሀብቶች ማምረት ይቻላል። በኃይል ችግር የተነሳ በዛፍ ቆረጣ አገሪቱ ወደ ምድረበዳነት አየተለወጠች ነው። 4ኛ) ለአንድ ህብረተሰብ ላይ ከተጠቀሱት ነገሮች ባሻገር የህክምና ጉዳይ አጅግ አስፈላጊ ነው። በተለይም በዛሬው አዳዲስ በሽታዎች አየተከሰቱ በሚመጡበት ዓለምና የህዝብ ቁጥር በሚጨምርበት ዘመን ከጊዜው ጋር የሚሄድ የክሊኒክና የጤና ጣቢያዎች ማዘጋጀት ያስፈልጋል። አምራችና ማሰብ የሚችል ህዝብ እንዲኖረን ከፈለግን ከዚህ መሰረታዊ ጥያቄ ልናልፍ አንችልም። ይሁንና ገን ዛሬ አገራችን እንደምናየው ፣ እንደምንም በዚህ ላይ ከመረባረብና በዚህም በዚያም ብሎ የህክምና መሳሪያዎች ራሳችን ለማምረት ከመረረጥ ይልቅ መንግስት የምጣኔ ሀብትን አያባከንና ህዝቡን ለበሽታ አያዳረገው ነው። የአገር ባህል መድሀኒቶች ሳይንሳዊ በሆነ መልክ እንዳይጠኑና ለህዝቡ እንዳይቀርቡ በሆነው ባልሆነው መንገድ አየተዘጋ ነው። በዚህ ረገድ ብዙ ነገር ሊሰራና ህዝቡንም ከበሽታ ማስታገስ ሲቻል የጤና ጥበቃ ሚኒስትር ኃለፊነቱን ሊወጣ አልቻለም። እነዚህ መሰረታዊ ነገሮችና ንጹህ ውሀ በሌለበት አገር ስለ ኢኮኖሚ ዕድገት ማውራት በፍጹም ማውራት አይቻልም። እነዚህን ነገሮች ከማሟላት ይልቅና ኢንቨስተሮችንም በተለይም የህክምና ማምረቻ መሳሪያዎች እንዲያቋቁሙ ከመገፋፋት ይልቅ የጥካኮላና የቢራ ፋብሪካ አየተስፋፋ ሀብት እንዲባክንና ዕውቀት እንዳይሰፋፋ መንገዱ ሁሉ እንዲዘጋ አየተደረገ ነው። ስለዚህም የወደፊቱ አገዛዝ ሁኔታ ቅድሚያ እነዚህን ለማሟላትና ሌሎች ሰፊ ያለ መሰረት ሊጥሉ የሚችሉ የኢኮኖሚ ክንውኖች ላይ መሰማራት ይሆናል ማለት ነው። የዛሬው አገዛዝ ታሪካዊ ሚና ተገባዷል። በአስራዘጠኝ ዐመት የአገዛዝ ዘመኑ የእነ ዓለም ባንክንና የዓለም የገንዘብ ድርጅትን ትዕዛዝ ከመቀበልና ተግባራዊ ከማድረግ በስተቀር ታሪክን ሊሰራ የማይችል ኃይል መሆኑን አረጋግጧል። ስለዚህ ፣ ከዚህ አገዛዝ ምንም የምንጠብቀው ነገር የለም ማለት ነው። የወደፊቱም ትግል ታሪክን በመስራትና ባለመስራት ፣ ኢትዮጵያን ታላቅ አገር በማድረግና ባለማድረግ መሀከል የሚካሄድ ትግል ነው ማለት ነው። ትግላችን ለአንዴም ለመጨረሻም

ጊዜ የኒዎ-ሊበራሊዝምን አስተሳሰብ ደምሰሰን በሬናሳንሰ ኢኮኖሚ ፍልሰፍና እየተመራን አገር የምንገነባበት ዘመን ይሆናል። ትግላችን ከዚህ በታች ሊሆን አይችልም። መልካም ንባብ!

- 1. የዱርዬ ከበርቴ የሚለው አነጋገር በታወቁት የአማሪካን ኢኮኖሚስትና የላቲን አሜሪካ ኤክስፐርት የነበሩት በፕሮፌሰር አንድሬ ጉንደር ፍራንክ ለብዙ የላቲን አሜሪካ አገር አጥፊዎችና የአሜሪካ ተላላኪዎች ባለሀብቶች የተሰጠ መጠሪያ ስም ነው።**

- 2. ፕሮፌሰር ኤሪክ ራይነርት እጅግ ግሩም በሆኑ ጽሁፎቻቸውና መጽሀፋቸው እንዳረጋገጡት ፣ የኒዎ-ሊበራሊዝምና የኋለኛው አዳም ስሚዝ ቲዎሪ በአሸናፊነት ከወጡበት ጊዜ ከ1880 ዓ.ጀምሮ ዕውነተኛ የኢኮኖሚ ዕድገትና የኢኮኖሚ ፖሊሲ ቲዎሪ በየዩኒቨርሲቲዎቹ አይሰጡም። በዚህም ምክንያት በብዙ የሶስተኛው ዓለም አገሮች የሚካሄዱት የኢኮኖሚ ፖሊሲዎች ተብለው የሚጠሩ ሳይሆን አገርን የሚያጠፉ ናቸው። በ Professor Erik Reinert የተጻፉትን Why Rich Nations become Rich and why Poor Countries become Poor ለተመለከተ ጥሩትምህርት ሊያገኙበት ይችላል። በተጨማሪም የፍሪድሪክ ሊስት ፣ የቡምፔተር ፣ የሮሸና ሶምባርትና ለይብኒዝ የኢኮኖሚ ጽሁፎች ለዕውነተኛ የኢኮኖሚ ፖሊሲ መመሪያዎች ናቸው።**

ፈቃዱ በቀለ
fekadubekete@gmx.de

嫫